

**ДЕРЖВАНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра філософії**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету суспільних наук
_____ проф., д.п.н. Остапець Ю.О.
« _____ » _____ 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА

ПЕРЕДДИПЛОМНА ПРАКТИКА

Рівень вищої освіти: **Другий (магістерський)**

Галузь знань: **03 Гуманітарні науки**

Спеціальність: **033 Філософія**

Освітня програма: **Філософія**

Статус дисципліни: **обов'язкова**

Мова навчання: **українська**

Ужгород 2019

Робоча програма навчальної дисципліни «Переддипломна практика» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань **03 Гуманітарні науки** спеціальності **033 Філософія** освітньої програми **Філософія**.

Розробник: канд. філос. н. Мараєва У. М., доцент кафедри філософії

Робочу програму розглянуто та затверджено на засідання кафедри філософії протокол №11 від 26 червня 2019 р.

Завідувач кафедри _____ доц., к.філос.н. Левкулич В. В.

Схвалено науково-методичною комісією факультету суспільних наук протокол № _____ від « _____ » _____ 2019 р.

Голова науково-методичної комісії _____ доц., к.іст.н. Стряпко І.О.

© Мараєва У.М., 2019 рік

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2019 рік

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 6	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 180	2	2
Кількість модулів – 1	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи –	3	3
Вид підсумкового контролю: Диференційований залік	Індивідуальна робота:	
	120	120
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	60	60

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Переддипломна практика є завершальним етапом програми підготовки студентів-магістрів. Під час проходження практики здобувач вищої освіти повинен виконати самостійне наукове дослідження, творчо застосовуючи теоретичні знання, набуті під час навчання. Інформаційно-аналітичні матеріали практики складають основу кваліфікаційної роботи магістра.

Метою переддипломної практики є оволодіння магістрами сучасними методами наукових досліджень в сфері філософії, збір та підготовка матеріалів для виконання кваліфікаційної роботи та набуття досвіду підготовки відповідної документації.

Практика магістрів полягає у формуванні навиків проведення аналізу та теоретичних досліджень за тематикою кваліфікаційної роботи. Практиканти повинні оволодіти методами проведення наукових досліджень та представлення результатів проведеної роботи.

Основні **завдання** переддипломної практики:

- збір та опрацювання фактичного матеріалу для виконання кваліфікаційної роботи магістра;
- проведення аналіз та теоретичних досліджень за тематикою кваліфікаційної роботи;
- оформлення отриманих результатів, отримання досвіду підготовки відповідної документації та написання окремих розділів кваліфікаційної роботи магістра;
- поглиблення і розширення теоретичних знань із спеціальних і психолого-педагогічних дисциплін, набутих магістрами; застосування їх у вирішенні конкретних наукових та педагогічних завдань під час практики.

Зміст і завдання переддипломної практики визначає керівник практики на основі робочої програми практики, з урахуванням специфіки діяльності установи (бази практики) та можливістю виконання досліджень за тематикою кваліфікаційної роботи.

Відповідно до освітньої програми, здійснення практики сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальні:

ЗК 1. Вміння виявляти, окреслювати та вирішувати проблеми, що передбачає здатність як до нестандартного розв'язання задач, так і до розв'язання нетипових задач;

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, що передбачає оперативність і динамічність інтелектуальної реакції, стійкість у доланні пізнавальних утруднень;

ЗК 3. Здатність генерувати нові ідеї (креативність), що передбачає самостійність міркувань та умовиводів, навички інтелектуального пошуку, залучення нестандартних смислів, зокрема з іншої предметної області;

ЗК 4. Здатність бути критичним і самокритичним;

ЗК 8. Здатність до абстрактного мислення, оперативного аналізу значних масивів тексту, генералізації їх в загальну смислову структуру, формування достатньої аргументації та верифікації реальних фактологічних даних.

ЗК 9. Здатність спілкуватися українською мовою як усно, відповідно до норм культури мовлення, так і письмово, що передбачає вміння писати власні тексти аналітичного та публіцистичного характеру та застосувати необхідні процедури при підготовці тексту до публікації.

ЗК 11. Здатність до самостійного пошуку та оброблення інформації з різних джерел, до ефективного використання інформаційних технологій у професійній діяльності.

ЗК12. Здатність працювати автономно.

Фахові:

ФК 1. Знання теоретичних основ філософської науки і суміжних галузей гуманітаристики та суспільних наук;

ФК 2. Володіння спеціалізованими знаннями в межах певної філософської проблематики, системна обізнаність з відповідною спеціальною літературою.

ФК 3. Навички фахового сприйняття результатів історико-філософського аналізу та інтерпретації творів, ідей і процесів філософської традиції та використання історико-філософської спадщини в осмисленні та розв'язанні власних дослідницьких проблем;

ФК 4. Вміння використовувати методологію та пізнавальні засоби, що властиві філософській спеціальності;

ФК 5. Розуміння зв'язків спеціалізації не лише з іншими напрямками філософського дискурсу, а й з різними інтелектуальними й гуманітарними практиками;

ФК 6. Навички застосування аналітичного методу в оцінці сучасних суспільних процесів;

ФК 7. Навички критичної роботи з текстами, знання принципів та закономірностей їх інтерпретації, опанування методологією герменевтики;

ФК 11. Здатність розуміти та працювати з іноземною філософською літературою;

ФК12. Здатність бути активним учасником фахової комунікації, будувати аргументи, відстоювати власну позицію;

ФК13. Вміння стисло та послідовно викладати наукові підходи щодо філософських проблем під час участі в наукових конференціях, семінарах, інших наукових заходах.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ І КЕРІВНИЦТВО НАУКОВО-АСИСТЕНТСЬКОЮ ПРАКТИКОЮ

Переддипломна практика підготовки фахівців за освітнім рівнем «магістр» проводиться у відповідності до навчального плану у 3 семестрі тривалістю три тижні. Її зміст складається з двох етапів. *Перший етап* переддипломної практики передбачає ознайомлення зі структурою організації практики; аналіз методів і засобів розв'язання науково-дослідних проблем, що відповідають темі дипломної роботи; ознайомлення із архівами та науковою та методичною літературою відповідно до індивідуальних завдань; проведення досліджень за темою кваліфікаційної роботи.

Другий етап передбачає узагальнення результатів практики та оформлення звітної документації; оформлення доповіді та тез наукової конференції за висновками теми кваліфікаційної роботи.

У звіті дається аналіз наукової та методичної літератури, узагальнення результатів окремих розділів кваліфікаційної роботи у формі тез.

В цілому проходження практики повинно проводитись в такій послідовності:

1. Інструктаж з техніки безпеки і протипожежної безпеки. Ознайомлення із структурою підприємства. Знайомство з системою охорони праці на підприємстві.
2. Бесіда керівника практики із магістром про зміст виконуваної роботи, особливості та методи виконання роботи.
3. Вивчення магістром інструктивних матеріалів, що відносяться до роботи даного підрозділу.
4. Самостійне виконання магістром роботи на конкретному робочому місці.
5. Збір та опрацювання даних для написання звіту про проходження практики.

Магістри університету при проходженні практики зобов'язані:

- до початку практики пройти інструктаж з техніки безпеки і протипожежної безпеки;
- отримати консультації керівника практики від університету щодо оформлення всіх необхідних документів;

- своєчасно прибути на базу практики;
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики і вказівками керівників;
- дотримуватися правил охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії, режиму роботи організації (бази практики) і нести відповідальність за виконану роботу;
- своєчасно скласти залік з практики.

Індивідуальні завдання визначаються керівниками практики відповідно до програми практики.

Індивідуальне завдання при проходженні переддипломної практики повинно стосуватися напряму наукових інтересів магістра, зокрема, об'єкту та предмету дослідження, проведення теоретичних досліджень за темою роботи, може включати запропонування власного вирішення певної проблеми, що стосується нових поглядів на дану проблему.

Контроль за роботою студентів під час практики здійснюють керівник практики від кафедри, завідувач кафедри філософії, декан факультету.

Підсумковий контроль здійснюється вкінці проходження практики шляхом оцінювання цілісної систематичної діяльності студентів протягом конкретного періоду. Оцінка якості засвоєння програми практики включає оцінювання виконаної роботи студентом на базі практики, оформлення звіту з практики та захист звіту з практики у формі складання підсумкового диференційованого заліку. При виставленні оцінки студенту враховується як рівень теоретичної підготовки, так і виконання завдань практики. Підсумки практики підводяться керівниками практики, обговорюються на засіданні кафедри.

4. ДОКУМЕНТИ ПРАКТИКИ

Документи переддипломної практики визначають зміст навчального процесу на різних етапах проходження практики, основні вимоги до магістрів-практикантів та вміщують форми контролю за їх виконанням. До документів переддипломної практики відносяться: наказ про переддипломну практику; індивідуальні звіти студентів про проходження практики, звіт керівника практики по кафедрі.

Наказ про практику є основним документом, що визначає терміни та порядок проходження практики, бази практики, керівників практики.

Індивідуальний звіт є основним документом магістра-практиканта. На основі цього звіту та усного захисту перед комісією затверджується загальна оцінка практики. До індивідуального звіту входять:

№	Назва документу	Кількість сторінок
1.	Звіт про проходження практики	18
2.	Індивідуальне завдання на практику	1
3.	Відгук керівника базового вузу (<i>посада, вчений ступінь, звання П І П-б</i>)	1
4.	Щоденник практики	+
5.	Тези доповіді на конференцію	+
	Усього сторінок	20

Загальний звіт координатора практики по кафедрі включає кількісні характеристики переддипломної практики (кількість студентів-практикантів, кількість викладачів – керівників практикою, базові ЗВО, де магістри проходили практику, оцінки магістрів за практику і т.д.), а також зауваження до проведення практики, рекомендації з удосконалення тощо.

Порядок допуску звіту до захисту практики

До захисту звітів допускаються здобувачі вищої освіти, котрі своєчасно оформили усі необхідні документи для проходження практики, повністю виконали програму та індивідуальні завдання практики, написали звіт згідно з встановленими вимогами.

Допуск до захисту звіту здійснюється керівниками практики, що підтверджується підписом керівника на титульному аркуші звіту.

Звіти, в яких виявлені недоліки (недотримання вимог щодо оформлення, не виконання індивідуальних завдань, відсутність належно оформленого щоденника практики) до захисту не допускаються. Відповідне рішення приймається керівниками практики за погодженням завідувача кафедри.

Перелік форм звітної документації, які оформляють студенти в процесі й після проходження переддипломної практики

1. Індивідуальне завдання проходження переддипломної практики.
2. Щоденник практики.
3. Звіт про проходження переддипломної практики.
4. Відгук керівника переддипломної практики.
5. Тези доповіді на конференцію.

5. БАЗИ ПРАКТИКИ

Для проходження переддипломної практики магістрів направляють в установи та організації, сфера діяльності яких пов'язана з тематикою кваліфікаційної роботи магістра, в яких працюють найбільш кваліфіковані та досвідчені спеціалісти.

Базами проходження практики магістрів можуть бути:

- кафедра філософії ДВНЗ «Ужгородський національний університет»;
- бібліотеки;
- науково-дослідні інститути: Науково-дослідний інститут Центральної Європи, Інститут державного управління та регіонального розвитку, Науково-дослідний інститут євроінтеграційних досліджень, Науково-дослідний інститут політичної регіоналістики, Науково-дослідний інститут карпатознавства.

Магістри можуть самостійно підбирати для себе місце проходження практики або скористатися базами практик, що пропонуються кафедрою.

6. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Філософія», проведення практики повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання:

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Знати теоретичні основи філософської науки і суміжних галузей гуманітаристики та суспільних наук.	ПРН 1
Володіти сучасною спеціалізованою термінологією і засобами виразу думки.	ПРН 2
Знати актуальні проблеми сучасної філософської думки та міждисциплінарної сфери філософії.	ПРН 3
Демонструвати спеціалізовані знання в межах певної філософської проблематики, детермінувати системну обізнаність з відповідною спеціальною літературою.	ПРН 4
Демонструвати знання принципів і закономірностей інтерпретації тексту, опанувати методологічну і філософську герменевтику.	ПРН 5
Екстраполювати спеціальні методології інших соціогуманітарних наук у міждисциплінарний філософський дискурс.	ПРН 6
Пропонувати інноваційні розв'язання задач, прагнути самостійності міркувань та умовиводів.	ПРН 8

Розуміти і використовувати методологію та сучасні аналітично-інформаційні системи та технології в обраній філософській спеціальності.	ПРН 9
Розуміти зв'язки філософської спеціальності не лише з іншими напрямками філософського дискурсу, а й з різними інтелектуальними й гуманітарними практиками.	ПРН 10
Розробляти актуальні способи популяризації досягнень сучасної науки на основі знання її основних стратегій і проблем.	ПРН 11
Здійснювати інтелектуальний пошук, вирішувати як типові так і нестандартні задачі.	ПРН 12
Розробляти пропозиції щодо вирішення актуальних проблем суспільного характеру на регіональному, національному та міжнародному рівнях.	ПРН 14
Писати тексти аналітичного та публіцистичного характеру в різних науково-філософських та філософсько-літературних форматах.	ПРН 15

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після «**Переддипломної практики**»

Очікувані результати навчання	Шифр ПРН
Знати основні завдання методології у філософському дослідженні, ознаки сучасної науки та основні проблеми; розуміти роль пізнавального аспекту у дослідженні, провідні концепції сучасної філософії і науки, ключові методи і методології; аналізувати основні елементи і напрямки трансформації структури і динаміки розвитку наукового знання, будову наукового знання на емпіричному та теоретичному рівнях, співвідношення емпірії і теорії, теорії і практики; володіти методами емпіричного та теоретичного пізнання, принципами взаємозв'язку теоретичного та емпіричного рівнів науки, особливості філософських передумов наукового пізнання.	ПРН 1
Знати ключові терміни та поняття науки, володіти понятійним апаратом теорії, історії та філософії науки.	ПРН 2
Синтезувати актуальні проблеми сучасної філософської думки та її міждисциплінарний характер.	ПРН 3
Демонструвати спеціалізовані знання в межах певної теоретико-методологічної та історико-філософської проблематики, сполучати системну обізнаність з відповідною спеціальною літературою; самостійно здійснювати пошук потрібної інформації, володіти методами опрацювання філософської та наукової літератури	ПРН 4

українських та зарубіжних фахівців, узагальнення та аналізу матеріалу, його практичного застосування у науковому дослідженні.	
Опанувати методологічну і філософську герменевтику, демонструвати вміння застосувати відповідну методологію у філософському дослідженні.	ПРН 5
Синтезувати знання та ідеї фундаментальних наук, їх філософські проблеми; формувати конструктивні висновки та перспективи подальшого наукового дослідження.	ПРН 6
Виробити самостійний критичний стиль мислення на основі теоретичного знання в галузі філософії та методології науки, формувати власну світоглядну позицію, робити пропозиції на підставі проведених наукових досліджень, застосовувати результати дослідження та набуті філософсько-методологічні знання у подальшій науковій та викладацькій діяльності.	ПРН8
Використовувати і синтезувати наукову та філософську методологію у дослідженні, розробити широкий спектр пізнавальних засобів для рефлексивної діяльності у обраній сфері філософського дослідження; застосовувати сучасні інформаційні технології та інформаційні ресурси для пошуку інформації; застосовувати набуті знання при аналізі актуальних проблем науки і філософії з урахування стратегій їх розвитку, висувати інноваційні методи з урахуванням специфіки дослідження, керуючись креативністю та нестандартністю думки.	ПРН 9
Розуміти міждисциплінарний характер філософського дослідження, здатність застосовувати знання, вміння і навички у галузі філософії, політології, соціології, культурології; використовувати соціально-філософські та гуманітарні практики у науковому дослідженні, узагальнювати сучасні досягнення науки, філософії, культури та суспільної думки.	ПРН 10
Проводити апробацію висновків та пропозицій на наукових конференціях, семінарах, «круглих столах», філософських диспутах.	ПРН 11
Застосовувати творчий підхід до вирішення поставлених завдань, розвивати образно-асоціативне мислення; орієнтуватися у досягненнях філософії та науки з метою їх узагальнення та систематизації.	ПРН 12
Генерувати ідеї для вироблення креативних проектних пропозицій, вміти раціонально організувати проектний процес; проектувати й аналітично обґрунтовувати цілі та напрямки наукової діяльності, застосовувати загальнонаукові методологічні принципи пізнавальної діяльності у філософському дослідженні.	ПРН 14

Вміти працювати з науковою літературою з історії та філософії, аналізувати стан розробленості проблеми, його перспективи, чітко висловити свою думку з приводу сучасних тенденцій розвитку науки у написанні есе, презентації, творчого повідомлення тощо.

ПРН 15

7. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засобом оцінювання переддипломної практики є *диференційований залік*.

Основними методами оцінювання переддипломної практики є:

1. Бесіда й опитування.
3. Перевірка узагальнених матеріалів, тез, доповіді студента-практиканта.
4. Спостереження й аналіз професійної діяльності студента.
5. Звіт про проходження практики.

За умов кредитної технології навчання контроль успішності магістрів поділяється на:

- поточний контроль, який здійснюється керівником практики безпосередньо в ході практики: перевірка відповідності записів, зроблених практикантами у щоденнику практики, характер та опис виконаної за день роботи; перевірка індивідуальної та самостійної роботи практиканта; виконання всіх завдань, передбачених програмою практики і вказівками керівника; щотижневий звіт про виконану роботу;
- підсумковий контроль успішності, який здійснюється з метою оцінки рівня засвоєння студентом програми практики (диференційований залік).

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Аналіз існуючих методів та засобів розв'язання науково-дослідних проблем теми кваліфікаційної роботи	20
Аналіз джерельної бази та теоретичних досліджень за темою	20
Підготовка тез конференції	20
Захист звіту практики	30
Щоденник практики	10
Всього	100

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

При захисті матеріалів про проходження практики оцінюються такі вміння студента:

- логічно і аргументовано викладати зміст виконаного дослідження;
- оперувати термінологією з професійного профілю;
- аналізувати зміст науково-теоретичної літератури, періодичних джерел; нормативно-правової бази;
- опрацювати літературу, складати тези;
- аналізувати поточні процеси і явища, що мають місце на базі дослідження;
- використовувати і систематизувати знання з фахових дисциплін.

Високий «дослідницький»	90-100 А	Студент отримує оцінку «відмінно», якщо його відповідь повна, розуміння матеріалу глибоке, основні вміння сформовані та засвоєні; виклад логічний, доказовий; висновки і узагальнення точні й пов'язані з явищами навколишнього життя; відгук про проходження студентом практики позитивний; матеріали про проходження практики оформлені за встановленими вимогами.
Достатній (частково-пошуковий)	74-89 В/С	Студент отримує оцінку «добре», якщо його відповідь задовольняє зазначеним вимогам, але виклад недостатньо мірою систематизований, окремі вміння недостатньо сформовані, у визначенні понять та узагальненнях наявні окремі неточності, які легко виправляються за допомогою відповідей на додаткові запитання викладача; відгук про проходження практики позитивний; наявні незначні зауваження щодо змісту і оформлення матеріалів про проходження практики.
Задовільний	60-73	Студент отримує оцінку «задовільно», якщо його відповідь свідчить про розуміння ним основних питань

	E/D	програми практики, проте спостерігаються значні прогалини у знаннях; визначення понять нечіткі, неточні, вміння сформовані недостатньою мірою, висновки і узагальнення аргументовані слабо, у них наявні помилки; знання практиканта фрагментарні, неповні; спостерігається невміння працювати з документами; відгук про проходження практики позитивний; недбало оформлено матеріали про проходження практики.
Відсутність компетенції	0-59 F/FX	Студент отримує оцінку «незадовільно», якщо відгук про проходження ним практики негативний; на запитання членів комісії студент не дає правильних відповідей; програма фахової практики виконана не в повному обсязі.

8. ПРОГРАМА ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ

8. 1. Зміст переддипломної практики

Тема 1. Інструктаж з техніки безпеки й протипожежної безпеки. Ознайомлення зі структурою організації (бази практики). Знайомство з системою охорони праці.

Тема 2. Аналіз існуючих методів та засобів розв'язання науково-дослідних проблем, що відповідають темі кваліфікаційної роботи магістра. Дослідження теоретичних основ наукової проблеми.

Тема 3. Ознайомлення з архівами та методичними матеріалами, літературою з питань, що стосується змісту практики, відбору й вивчення матеріалу відповідно до індивідуальних завдань.

Тема 4. Проведення аналізу та теоретичних досліджень за темою кваліфікаційної роботи магістра.

Тема 5. Узагальнення матеріалів і оформлення звіту та щоденника з практики.

Тема 6. Підготовка тез конференції за висновками теми кваліфікаційної роботи.

8.2 Структура переддипломної практики

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин		
	усього	у тому числі	
		Індивідуальна робота	Самостійна робота
Тема 1. Інструктаж з техніки безпеки і протипожежної безпеки. Ознайомлення із структурою організації (бази практики). Знайомство з системою охорони праці.	20	10	10
Тема 2. Аналіз існуючих методів та засобів розв'язання науково-дослідних проблем, що відповідають темі кваліфікаційної роботи магістра.	30	20	10
Тема 3. Ознайомлення з архівами та методичними матеріалами, літературою з питань, що стосується змісту практики, відбору й вивчення матеріалу відповідно до індивідуальних завдань.	30	20	10
Тема 4. Проведення емпіричних та теоретичних досліджень за темою кваліфікаційної роботи магістра.	40	30	10
Тема 5. Узагальнення матеріалів і оформлення звіту та щоденника з практики.	30	20	10
Тема 6. Підготовка тез конференції за висновками теми кваліфікаційної роботи.	30	20	10
Усього годин	180	120	60

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Берко А. Ю. та інші. Організація наукових досліджень, написання та захист магістерської дисертації: Навчальний посібник. – Львів: «Новий Світ-2000», 2010. – 282 с.
2. Бірта Г. О. Методологія і організація наукових досліджень : навч. посіб. / Г. О. Бірта, Ю. Г. Бургу. – Київ : “Центр учбової літератури”, 2014. – 142 с.
3. Буряк В. Керування самостійною роботою студентів// Вища школа. – 2001. – № 4-5.
4. Варенко В. М. Інформаційно-аналітична діяльність: Навч. посіб. – К.: Університет «Україна», 2014. – 417 с.
5. Довідник здобувача наукового ступеня: Зб.нормат. док. та інформ. матеріалів з питань атестації наук.кадрів вищої кваліфікації. / Упоряд. Ю.І. Цеков; Попереднє слово Р.В. Бойка. – К.: Ред. "Бюл. ВАК України", 1999. – 64 с.
6. Закон України «Про освіту» // Освіта. — 1991. — 25 червня. – С.3.
7. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень: Навчальний посібник. – К.: Кондор, 2003. – 192 с.
8. Основи методології та організації наукових досліджень: Навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / за ред. А. Є. Конверського. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 352 с.
9. Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, наказ Міністерства освіти України від 8 квітня 1993 року № 93 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міносвіти № 351 (0351281-94 від 20.12.94) // Інформ. зб. Міністерства освіти України. – 1993. – № 17-18. – С. 16-30.
- 10.Сергієнко В. В. Філософські проблеми наукового пізнання : навчальний посібник. / В. В. Сергієнко – Кременчук : Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського, 2011. – 103 с.
- 11.Шейко В.М., Кушнарєнко Н.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник. – 3-є вид., стер. – К.: Знання-Прес, 2003. – 295 с.
- 12.Элентух И. П. Методологическая проблема предмета междисциплинарных исследований / И. П. Элентух // Вестник ТГПУ (TSPU Bulletin). – 2013. – №11 (139). – 188-192.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Каталог посилань на ресурси Інтернет «Навчальні дисципліни» –
Сайт http://library.vspu.edu.ua/html/posilan_disciplini.html
2. Електронний каталог наукової бібліотеки НАКККіМ
Ресурс: http://library.nakkkim.edu.ua:8080/libr/TopicDescription?topic_id=438
3. Стенфордська філософська енциклопедія: переклади вибраних статей. –
Режим доступу:
<http://www.philosophy.ru/ru/phil/iphras/library/ruspaper/KEZIN1.htm>